

ker skrbite za to, da se poljske miši in ogrci brez zapreke morejo dobro množiti in senožete vam pokončavati. Vzemite motiko, pa ne zato, da bi krvoželjni čakali krta na senožeti, nego tisti čas, ki ga potratite za lovljenje in pobijanje krtov, porabite rajši za to, da krtine razmečete in zravnote. Dobili bote na taki način ravne senožeti, s krtinsko zemljo bote tudi nekoliko pognojili, krtu pa, kakor vašemu največjemu prijatelju in dobrotniku, skazali se bote hvaležnega. Bodite prepričani, da, ko bode krtu pomanjkovalo hrane, miši in ogrcev, popustil bo sam vaše zemljišče, ter šel na drugo iskat si potrebne hrane, in pokončavat škodljive mrčese.

Kjer se nahajajo pleše, naj se poseje nekoliko dobrega krmskega semena, ter pognoji z mešancem ali pa tudi s pepelom, ki ste si ga gotovo čez zimo mnogo prihranili. Pepelovo gnojenje pokonča tudi mah, in pospeši zeló rastlinsko rast.

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 20. Če naj se gnoj med govedi pušča.

Pri obojnih ravno popisovanih hlevih pogosto puščajo gnoj manj ali delj časa v hlevih med živino, in izpravijo ga še le čez kake mesece. Potrjeni kmetovalci raznih dežel to močno razširjeno navado zeló hvalijo. Hlevi, ako se primerno vetrajo, so zdravi, gorki, gnoj ostane kaj dober in se ne izpuhti veliko. Izkidovanje gnoja ne daje toliko dela, kakor pa če se blato vsak dan nasproti iz hleva spravlja. Ako so hlevi zadosti visoki, smé gnoj dostikrat čez četrto leta med živino ostati, potem pa se izvozi naravnost na polje. Prihranijo se pri tem gnojni kupi in jame za gnojnico, in njive dobé najboljši gnoj. Kjer gnoj toliko časa ostaja med govedi, naj se tako vravná, da se žlebovi in korita po potrebi lahko više postavijo ali vzdignejo, v tej meri, kakor se staja živine zvišuje z nakopičevanjem gnoja. Po pravici govoriti, pa se vendar tako gospodarjenje ne smé priporočevati. Za gnoj je sicer bolje, toda za živino mora to za vselej biti nenatorno in nezdravo, in korist se mora s tim prav močno zmanjševati. Zakaj iz gnoja puhté neprenehoma soparji, ki se s kisanjem v njem delajo, namreč amonijak in ogljena kislina, celó tudi soparji solitarno-kislega amonijaka. Ves zrak v hlevu se s tim napojí; in kdo bo rekel, da je to natorno in pametno? In ako tak nesnažen sopar ni več natoren, kakoršnega je živina navajena pod milim nebom, naj praša vsak sam sebe, če more tak zrak zdrav biti.

Pač da, ljubi moj kmetič, ako res misliš, da tako gospodarstvo v hlevih je za živino brez pomislika dobro ali še celó zdravo, poskusi le sam pri sebi in prebivaj kacega pol leta na svojem lastnem stranišču (na sekretu). Če pa taki hlevi, pri katerih se pred drugim le na gnoj gleda, nikakor ne morejo živini koristni biti, tedaj je očitno, da mora živina zastajati v mleku in sploh v koristnosti. S tim pa ni noben drugi tepen, kakor le kmet sam, ki tacega hleva noče prenarediti. Vendar pa tudi za gnoj se ne skrbi zadosti. Pri nas je že taka, da veliko gnojnice uide skoz duri, ali pa se po vsi obširnosti v hlevu zgubi v zemljo. Tudi blato se ne meša tako primerno s steljo, kakor bi bilo želeti.

V tacih hlevih ni moč gnoja po raznih namenih raznotero pripravljati, na pr. z več ali manj stelje za travnike ali pa za njive. Kdor želi dobrega gnoja, si ga pripravi po drugi poti boljega, kakor po omenjeni.

§. 21. Mostnati ali ódrasti hlevi, pôdi.

Živina v tacih hlevih stoji na pôdu iz lesa, namreč iz pôdnic ali brunov, ki morajo biti pa tako dobro skle-

njeni, da ne puščajo nič moče skozi. Mora pa pôd biti malo nagnjen proti zadnjemu koncu, k večemu za 4 palce. Ta véga je zato, da moča od živine odteka v žleb, ki je zadej ob pôdu počéz priravnán. Blato odpada zadej proti žlebu; le-to se vsaki dan dvakrat v žleb podrgne, ter se po žlebu spravi dalje na gnojni kup. Pôdi so gorki in živina se kmalu privadi na golem lesu ležati, in jej blezo to nič ne škoduje. Imajo pa pôdi dve zapreki, ki se ne smete zamolčati. Morajo se namreč od časa do časa novi narediti, ker les gnije; tudi so pôdi lahko polzki, da živini spodletuje in se utegne poškodovati. Temu se v okom pride, ako se zadnji del pôda naredí hrapov ali negladek, ali če se natrosi peska pod steljo. Take živinske staje se dajo pa tudi pozidati iz opeke (cegla) ali še naj bolje iz cementnega tlaka. Kjer je pa dobiti dosti dobre ilovice in kamnitih plošč, se zamore narediti prav debel tlak iz ilovice, ki se s plošami pokrije. Leseni pôdi bi se morali čedalje bolj odpravljati in nadomestovati naj bi se s cementnim tlakom. Tako so živinska stanovanja lepša, zložniša, bolj snažna in stanovitna. Ako leseni podi niso prav dobro zbiti, navadno prav veliko gnojnice v nič gre. Le kjer je sila, naj bi se podi še iz lesa delali. Saj imamo najboljši cement v deželi, dajmo si vendar precej napraviti kaj dobrega namesto krparije z lesom in ilom. — K vegi podov bodi še pristavljeno, da zato ne smé čez 4 palce znesti, kar na preveč vegastem podu krave lahko zvržejo in mlada živina grbasta postane.

§. 22. Kakošne prednosti imajo taki hlevi.

Prva prednost tacih hlevov je v tem, da se zamore živina prav snažna ohraniti. Vse tekoče odteka, in blato odpada zadej. Nekatero živino že same nekako skrbé za snago; take se stegnejo nazaj proti žlebu, kedar se hočejo odkidati, in kedar se ulegajo, se umaknejo bolj naprej — preč od blata. Druga živinčeta pa so nečedne lastnosti in jim blato ni nič zoperno. (Je blezo tako, kakor pri marsikaterih ljudéh.)

Druga prednost je v tem, da je sapa, zrak čistejši, ker se nesnaga vsak dan odpravlja.

Tretja prednost pa je ta, da se zamore s steljo varčno delati, ali le toliko je porabiti, kolikor je nje za gnojilne namene treba. Za kraje, kjer je pomanjkanje stelje, ali za mrzlotne kraje, kjer za gnojenje njiv stelje ni potreba, so taki hlevi memo vsih družih najboljši. Pesek in prst se ravno v tacih hlevih dasta prav dobro za pomoček stelje rabiti. (Dal. prih.)

Živa spomladanska znamenja.

Iz Šent-Urhške gore 19. sušca.

Ko v nižinah in na planem, kakor od tukaj vidimo, še sneg zemljo pokriva, smo mi hribovci že skorej popolnoma brez njega, in ko drugod priroda pod zimsko odejo še dremlje, se je v naši okolici že davno prebudila iz zimskega spanja; zakaj s pričetkom meseca svečana so se že prikazale nekatere pomladne cvetlice, katere — se ve — je nam novopadli sneg zopet nekaj dni prikrival. V obilnem številu se pa razcvetajo zdaj: rigelci (*Bellis perennis*); pritlikasti jegličiči ali trobentice (*Primula acaulis*); jetrnik (*Anemone hepatica*); dišeče, bele in pasje violice (*Viola odorata, lactea & canina*); beli in zeleni teloh ali kurijce (*Helleborus niger et viridis*); resa (*Erica carnea*); pomladni žefran ali nučeje (*Crocus vernus*); pljučnica (*Pulmonaria officinalis*). Vrbe (*Salices*) tudi že nastavljajo svoje mačice, katere se bodo v kratkem razcvetele; in leska (*Corylus avellana*) in zelena jelša ali olša (*Alnus viridis*) boste v kratkem času že pra-

šili. Ljubko se zibljeta v zraku metuljčka: rumenček (*Colias Rhamni*) in mali lesičkar ali rjavec (*Vanessa urticae*) ogrevaje se v toplih solčnih žarkih, ali pa preletovaje od cvetlice do cvetlice. Brzonožni martinček ali arsejca (*Lacerta agilis*) veselo šviga od mesta do mesta, ali pa se mirno sončuje na kakem gorkem kraju. Pa tudi žužki raznih plemen so prilezli iz svojih zimskih stanišč. In razni ptički, o kako veselo, kako veličastno popevajo oni okoli pohištev in po bližnjih lozah veselivši se novega življenja ter hvalivši stvarnika, da jih je ohranil in obvaroval zimskega mraza. Vse to in drugo nam glasno oznanuje, bližajočo ljubomilo pomlad. Robič.

Za poduk in kratek čas.

O modi.

Česki Fr. V. Jeřábek; iz „Lipe Hrvatske“ prestavil K.

(Konec.)

Po tem bi utegnil kdo reči, da iz mode se ne moremo ničesa naučiti. Al, kako prostrano je to polje za psihologa, ki preiskuje ljudske značaje, za modroslovca, ki pregleduje mnenje raznih narodov v zgodovini ljudski. Poglejmo, na pr., Česko, leta 1848 do 1850. Ljudje, ki so gojili ideje karbonarske z barvami Pariške prekucije, in slovanske narodne noše, prikazali so se hipoma na ulici v popolno korektnem fraku in cilindru, pa z brado, ostrizeno tako strogo, kakor ces. kralj. Ljudje! Dolga brada v gorah Italških ali staročeskkih taborjih mahoma se je pričela nositi, a divja svoboda premenila se je v strogi absolutizem in brada, katero si je dal napraviti Francoski cesar ali kak drug potentat, postala je moda za več milijonov ljudi.

Resnično! malo samostalnosti je pri ogromni večini ljudi; sužnji smo vsi, zdaj sužnji onega, ki napravlja barikade, zdaj onega, ki slučajno kot vladar sedi na prestolu!

Modo more porabiti slikar karikatur, da naznači menjajoči se namen, in misli politične. — Al o modi ne čitamo samo veseloigre v zgodovini človeštva, temuč tudi globoko tragične prevrate spoznavamo v teh sicer mirnih, pa vendar mnogo značečih izrazih notranje razdraženosti. Nesrečni kralj Ljudevit XVI., kateremu je guillotina odsekala glavo, doživel je mnoge premene od zibeli do groba. Francosko plemstvo izvoli, dauphinu Ljudevitu XVI. na voljo, barvo svoje obleke, in nekoliko let pozneje pila je rdeča barva jakobinske kape kri kralja Ljudevita XVI.! Taka ironija res hudo peče! — Pa je še več temu enacih žalostnih spominov v Francoski zgodovini prekucijski. — Ko so ob času vlade guillotine pod ostro sekiro padale ne samo moške, temuč tudi ženske glave, nastala je med Francoskimi gospemi navada striči si lase. Res! oster humor izražen je v tem, da so si žene dale že naprej striči lase, da se pozneje na morišču ne bodo s tem zadržavale! Enaka moda je vladala 1848. leta in še danes zove se na Francoskem „la dernier toilette“ — zadnja toilette.

Posnemanje Grških in Rimskih ljudovladnih naredeb, ki se odseva v političnih mislih in vredbah Francoskega prevrata, bilo je tudi vzrok, da so posnemali starogrški in rimski kroj. Francoska revolucija je pregnala obleko duhovnov in redovnikov, katera ni nič družega, ko stara Rimski toga, a ista revolucija oblačila je svoje služabnike in narodne zastopnike v isto togo. Še bolj pomenljiva bila je Grška moda Pariških žen ob času direktorija; bila je popolnoma v skladji in primeri z nenravno razuzdanostjo te prekucijske dobe. Francoske žene so posnemale ta „idealni“

kroj Grških boginj, kateri je tako nasprotoval vsej ženski sramožljivosti, da se od one dobe ni nikdar več mogel vzdržati med ženami. A kaj bo še le, če materialistični nazori zmagajo na svetu, po katerih smo bratje katerega koli orangutana tam v kakem prvotnem gozdu! — potem bo morda vladal po vsem svetu kroj še mnogo idealniji od onega Grških boginj!

Vse to dokazuje nam, da zgodovina mode stopa poleg zgodovine državne. Kakor se rešuje na bojnem polju vprašanje, kateri jezik naj bo svetovni jezik, tako rešuje se ondi tudi vprašanje o modi. Narod, ki ima predstvo pred družimi, ki jim imponira, če tudi ne vedno s silnijo vojsko, ampak z omikanim duhom, tak narod širi svoj narodni kroj med druga ljudstva. Rim je bil že dolgo sedež svetovne oblasti, pa je vendar še iztočna omika Grška in Sirska vladala v Rimu, in bila je iztočna moda toliko ljubljena in spoštovana v Rimu, kakor Grško bogoslovje in vera.

„Antijohija“ v mali Aziji je ob času cveta Rimskega cesarstva ravno tako bila zapovedovalka v modi, kakor v srednjem veku Benedke in Rim, kakor daudanes Pariz. Ko se je po slavni zmagah Belizarjevih za cesarja Justinijana poslavljal Carigrad, je posnemala polovica Evrope modo Carigradsko. Ko so Arabci s čudovito hitrostjo zavzeli obali sredozemskega morja, vplivali so precej zelo tudi na modo. Proti koncu srednjega veka je vladal Laški kroj in najbolj Beneška svila; tudi mlada Nizozemska je razum tega ondaj vplivala nemalo na modo. Ko je za Karola V. po iznajdenji Amerike in družih srečnih podvzetjih svetovna vlada prešla na Španijo, postala je neokusna Španjska noša moda kraljevim dvorom. Po srečnem bojevanji Gustava Adolfa Švedskega v tridesetletni vojski se je pokazala po večem Švedska moda, katero je prepodila Francoska ob času Ljudevita XIV., in Francoska ima v modi še sedaj žezlo v rokah in vse zgubljene bitve Napoleona I. in III. niso ga jej mogle izbiti iz rok. Moglo bi se pač reči, da Nemčija ni popolnoma premagala Francije, dokler jej ni izvila iz rok ta poseben način svetovne vlade. A djanja kažejo, da se Nemčija res bori za to zmago. Kako so se trudile domorodne nemške žene, da bi pregnale Francosko modo iz Nemčije, pa vse zastonj! koliko storil je Bismark, da bi Francoski jezik ne bil več diplomatični, pa zopet zastonj! Dokler Pariz narekuje modo svetu in ne Berlin, Sedanska bitva ni odločna, Nemčija še ne imponira svetu toliko, da bi mogla popruniti vso Evropo.

Še nekaj treba je v zgodovini mode dobro preiskati in to je pomen demokratični, ideja državne ravnopravnosti. Kolikor večji je suženstvo, kolikor bolj tlačijo ljudstvo, kolikor bolj se mu zapira pot omike in blagostanja, toliko bolj ločijo se ljudje z zunanjim krojem, toliko večji svet vlada v oni privilegirani manjšini, katero je čas postavil na vrhunec državne uprave. Moda je po svojem značaju zelo aristokratska, in nevošljivo gleda onega, ki jo posnema in se ž njo enači. Čim bolj pa se širi ideja svobode in ravnopravnosti, tem bolj enoličen in tudi priprost je kroj obleke. Grki in Rimljani vzgojili so nasproti strogo ločenim Indijskim in Egipčanskim kastam proste mestjane, in zato so se vladarji starega sveta in Grških ljudovlad po kroju ločili tako malo od svojih somestjanov, da se niso niti razločiti mogli. Rimski cesar ločil se je z zelenim vencem na glavi, in s škrlatom od podložnih, pa venec moral si je vsaki mestjan pridobiti v vojski. Ko so se pa jeli cesarji nagnjevati na vojsko, ter se tako jeli tudi po obleki ločiti od mestjanov, jela se je tudi svoboda umikovati pred izhodnim despotizmom, a ko si je